

Sovjetunionens kollapsade som statsbildning den 26 december 1991. En händelse av stor betydelse såväl för samtiden liksom för händelseutvecklingen under efterföljande decennier, där det innevarande år har förflutit trettio år sedan denna händelse dominerade nyheterna. Kungl Krigsvetenskapsakademien önskar att uppmärksamma händelsen och gör detta utifrån de intryck och minnen som etsat sig fast hos de åtta författare, vilka utifrån olika utsiktspunkter och positioner vid aktuell tid, återger sina personliga hägkomster liksom reflektioner kring händelseförloppet i detta nummer av Handlingar och Tidskrift. Akademien tackar för deras bidrag.

Redaktören

Ett minnesår

av Gudrun Persson

SOVJETUNIONENS UPPLÖSNING 1991 är märklig på flera sätt. Dess djupa orsaker är en fråga för framtidens historiker. En sak står emellertid klar, det var inte resultatet av en förlust i ett världskrig, som det var när imperierna i Europa föll 1917–18. Den sovjetiska upplösningen i sitt omedelbara händelseförlopp gick påfallande hastigt, inte helt olikt det ryska tsardömets fall i mars 1917. När detta föll efter 300 år med ätten Romanov på tronen skrev den ryske författaren och filosofen Vasilij Rozanov (1856–1919): ”Ryssland föll ihop på två dagar. Högst tre. [...] Det är slående hur fort det föll samman i sin helhet, ned i minsta detalj, i minsta beståndsdel. [...] Tsardömet blev inte kvar, inte Kyrkan, inte Armén. Men vad återstod? Märkligt nog – bokstavligen ingenting. Ett eländigt folk fanns kvar...”.

Michail Gorbatsjov beseglade Sovjets öde den 25 december 1991 då han höll sitt avskedstal och avgick som president i en stat som inte längre kunde sägas existera.

Men upplösningen fortsätter, det är en process som påbörjades under Sovjetunionens, väl i tiden avgränsade, formella existens 1922–1991 och den fortsätter. Sovjetunionen – en gång det stora hotet i öster – finns inte längre. Historien tog inte slut. ”Ryssland surrar inte – hon återhämtar sig”, sade utrikes-

minister Aleksandr Gortjakov (1798–1883) redan på 1860-talet. Med hela det historiska bagaget pågår i dag samtidigt motstridiga processer som gör att Ryssland tycks hänga läpp och återhämta sig på samma gång. Det är inte en ny Sovjetunion, långtifrån ett nytt tsarvälde – utan ett land med ett historiskt arv där bilden framkallas av den nationella säkerheten under ett starkt statsstyre, mäktiga väpnade styrkor, och en framträdande ortodox kyrka. Historien har just börjat – igen.

Nu har det gått trettio år sedan denna statsbildning upphörde. Kungliga Krigsvetenskapsakademien uppmärksammar denna omvälvande och dramatiska händelse i detta nummer av Handlingar och Tidskrift. Åtta författare, alla centralt placerade då eller senare, tecknar ur ett svenskt perspektiv sina reflektioner kring det sovjetiska imperiets upplösning, sina personliga intryck och minnen. Artiklarna är tänkta som en utgångspunkt ägnade åt att inspirera till vidare reflektioner, analyser och forskning om Sovjetunionen och dagens Ryssland. Kunskap är den bästa grunden för vårt försvar.

Författaren är docent, forskningsledare och ledamot av KkrVA.